

# ФІНАНСИ І ОБЛІК, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ / FINANCE AND ACCOUNTING, INSURANCE AND BANKING

UDC: 330.34:338.45(477):658.15

ЛОСКУТОВА Г. А.1\*

1\* аспірант кафедри «Фінанси, облік та психологія», Український державний університет науки і технологій,  
e-mail: loskutovagan@gmail.com. ORCID ID: 0000-0003-3353-4968

## АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО РИЗИКУ ТА НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: ЗМІНИ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ І АНТИКРИЗОВІ СТРАТЕГІЇ

**Мета.** Метою статті є аналіз економічної безпеки українських виробничих підприємств в умовах воєнного ризику та невизначеності, визначення ключових змін у фінансових показниках і розробка антикризових стратегій для підвищення стійкості та конкурентоспроможності підприємств. **Методика.** Використано методи порівняльного аналізу фінансових показників до початку та під час війни, а також методи економічного прогнозування для визначення впливу основних ризиків на економічну безпеку підприємств. Аналітичні дані були отримані з фінансових звітів, державних статистичних джерел, а також результатів опитувань підприємств різних секторів. **Результати.** Дослідження показали, що основними проблемами, з якими стикаються підприємства, є значне падіння доходів, зростання витрат на виробництво, а також обмежений доступ до фінансових ресурсів. Рентабельність та ліквідність більшості підприємств суттєво знизилася, що створює додаткові загрози для їхньої економічної безпеки. **Наукова новизна** полягає у розробці комплексної системи антикризових стратегій, адаптованої до умов воєнного ризику і невизначеності. Вперше запропоновано поєднання фінансової диверсифікації, управління ризиками за допомогою сучасних технологій, таких як аналітика даних і штучний інтелект, а також впровадження енергоефективних рішень для зниження витрат. **Практична значимість** роботи полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій для відновлення і стабілізації діяльності підприємств, підвищення їхньої стійкості до кризових умов та адаптації до міжнародних ринків. Запропоновані стратегії можуть бути корисними для підприємств різних галузей, урядових органів, що формують політику економічної підтримки, та міжнародних організацій, які підтримують економічний розвиток України.

**Keywords:** економічна безпека; виробничі підприємства; воєнний ризик; фінансові показники; антикризові стратегії; невизначеність; ризик-орієнтоване управління; диверсифікація доходів; енергоефективність; конкурентоспроможність

### Постановка проблеми

В умовах воєнного конфлікту та зростаючої економічної невизначеності українські виробничі підприємства зіткнулися з численними загрозами, які суттєво впливають на їхню фінансову стабільність та економічну безпеку. До основних викликів належать зниження доходів через втрату ринків збуту, значне підвищення витрат на енергоносії та логістику, а також обмежений доступ до фінансування, що ставить під загрозу їхню конкурентоспроможність і здатність до виживання.

Особливої уваги потребує проблема управління ризиками, що виникають внаслідок військових дій, непередбачуваних економічних змін та нестабільності зовнішніх ринків. Відсутність адаптованих до таких умов стратегій робить підприємства вразливими до фінансових криз, порушень у постачанні ресурсів та інших дестабілізуючих факторів. У цьому контексті необхідно розробити ефективні антикризові стратегії, спрямовані на збереження ліквідності, підвищення рентабельності та стабільності, а також на розвиток механізмів ризик-орієнтованого управління.

### Аналіз останніх досліджень і публікацій

Сучасні дослідження і публікації зосереджені на проблемах економічної безпеки підприємств в умовах підвищеної невизначеності, особливо в контексті військових ризиків та їхнього впливу на

фінансову стійкість. Ряд науковців, досліджують методи ризик-орієнтованого управління, спрямовані на адаптацію підприємств до кризових умов і забезпечення стабільного функціонування навіть у нестабільному економічному середовищі. Їхні роботи пропонують стратегії управління ризиками, такі як формування фінансових резервів, диверсифікація джерел постачання та гнучке управління витратами.

Юрчишена Л. та Синусик А. аналізують концептуальні підходи до формування фінансових стратегій для стійкого розвитку підприємств, включаючи адаптацію до економічних змін, використання інструментів для оцінки ризиків, і стратегій фінансової диверсифікації. Також висвітлюють важливість фінансового планування і прогнозування у нестабільному середовищі[1].

Jüttner U., Maklan S. вивчали стійкість ланцюгів постачання під час глобальної фінансової кризи. Вони дослідили, як ризик-менеджмент і гнучкість покращують адаптацію підприємств до кризових умов, знижуючи фінансові ризики та забезпечуючи стабільність[2].

Богуславська С., Білоус С. та Дяк В. акцентують увагу на антикризовому управлінні підприємствами через стратегії адаптації до кризових умов. Досліджують проактивні стратегії управління ризиками, зокрема управління фінансовими потоками, оптимізація витрат, диверсифікація джерел прибутків і партнерство для стійкості бізнесу[3].

Такі дослідження, як роботи Friedrich F., Riedl M., Zadek H., Rauch E.[4] та Tufan C., Çiğdem Ş., Kılıç Y., Sayar G.[5], аналізують фінансову стійкість виробничих підприємств у кризові періоди та рекомендують впровадження фінансової диверсифікації, що знижує ризики надмірної залежності від одного джерела доходу. Автори підкреслюють важливість фінансової стабілізації в умовах невизначеності, включаючи взаємодію з кредиторами та залучення підтримки з боку держави.

Публікації міжнародних організацій, таких як ООН, Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, також акцентують увагу на важливості адаптації підприємств до умов воєнного конфлікту[6;7;8;9]. Наприклад, звіти UNDP вказують на необхідність використання технологій великих даних та аналітики для прогнозування ризиків, що дозволяє підприємствам швидше реагувати на зміни в середовищі. Впровадження штучного інтелекту, за їхніми висновками, може покращити управління ризиками, а підвищення енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії знижує витрати та покращує стійкість підприємств.

Попри це, актуальними залишаються питання комплексної оцінки впливу воєнних ризиків на фінансові показники виробничих підприємств і розробка адаптованих до українського контексту антикризових стратегій. Більшість досліджень концентрується на загальних підходах до управління ризиками, однак недостатньо вивчено специфічні аспекти економічної безпеки саме українських виробничих підприємств під впливом воєнної загрози та обмежених ресурсів.

Таким чином, існує потреба у розробці нових, більш адаптованих методів антикризового управління та підтримки підприємств у сучасних реаліях, що і стає предметом цієї статті.

### **Формулювання мети статті**

Метою статті є дослідження економічної безпеки українських виробничих підприємств в умовах воєнного ризику та невизначеності, аналіз змін у ключових фінансових показниках до та після початку військових дій, а також розробка ефективних антикризових стратегій, спрямованих на забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємств.

### **Виклад основного матеріалу**

Війна суттєво змінила економічне середовище для українських виробничих підприємств, створюючи нові виклики для їхньої економічної безпеки.

В умовах стабільності до початку війни українські виробничі підприємства мали значний економічний потенціал. Зростання доходів, стабільна ліквідність, контрольовані витрати та висока рентабельність були звичними характеристиками для більшості підприємств. Доступ до кредитів, підтримка з боку державних програм і стабільні ринки збуту давали підприємствам можливість розвиватися та залучати інвестиції, що сприяло загальній економічній стабільності країни.

Основні умови, що забезпечували стабільність та конкурентоспроможність підприємств, це:

- підприємства мали надійні ринки збуту в межах країни, завдяки розвитку української економіки та підвищенню купівельної спроможності;

- підприємства мали доступ до нових ринків, завдяки угодам про вільну торгівлю та розвитку експорту це сприяло зростанню доходів;
- зростала інвестиційна привабливість, що дозволяло підприємствам залучати капітал для модернізації виробництва та розширення потужностей;
- банківська система забезпечувала достатній рівень кредитування бізнесу, дозволяючи підприємствам підтримувати оборотний капітал та інвестувати в розвиток.

Однак після початку повномасштабної війни фінансові показники зазнали суттєвого погіршення. А саме:

- зниження доходів та обсягів виробництва. З початком повномасштабної війни значна частина підприємств скоротила виробництво або взагалі його припинила. За даними Центру ресурсоефективного та чистого виробництва, понад половина підприємств змушені були зменшити обсяги діяльності, а близько чверті повністю призупинили роботу[10]. Втрата частини ринків збуту, особливо на територіях з активними бойовими діями та окупованих регіонах, суттєво зменшила доходи. Блокада портів, перебої з логістикою, скорочення внутрішнього споживчого попиту та обмеження експортної діяльності призвели до значного скорочення грошових потоків;

- збільшення витрат на виробництво та логістику. Війна призвела до зростання цін на енергоресурси, сировину та комплектуючі, що ускладнило процес виробництва та значно підвищило його собівартість. Через порушення логістичних ланцюгів підприємства змушені використовувати альтернативні, часто дорожчі, шляхи доставки сировини та товарів, що спричинило загальне зростання витрат на виробництво. Деякі підприємства повідомляли також про високі витрати на забезпечення безпеки працівників та захист майна[11;12;13]; - погіршення ліквідності. Зниження обсягів продажів та підвищення собівартості продукції створили значні труднощі для підтримання належного рівня ліквідності. Зменшення надходжень від операційної діяльності та необхідність додаткових витрат на адаптацію до нових умов обмежили здатність підприємств підтримувати стабільні грошові потоки. Нестача ліквідності призвела до зниження платоспроможності підприємств, що може загрожувати їхньому довгостроковому функціонуванню[11];

- зниження рентабельності та прибутковості. Війна суттєво знизила рентабельність виробничих підприємств, оскільки зростання витрат на сировину, енергію та безпеку значно знизило чистий прибуток. За даними UNDP, рентабельність більшості підприємств впала через збільшення собівартості продукції та зниження доходів. Це обмежує здатність підприємств забезпечувати прибуткову діяльність, що в довгостроковій перспективі може позначитися на інвестиційній привабливості бізнесу[12];

- зменшення оборотності активів. Через зменшення обсягів продажів, перебої з постачанням та втрату ключових ринків збуту оборотність активів значно знизилася. Це означає, що підприємства стали менш ефективно використовувати свої активи для генерування доходів. Уповільнення обігу активів негативно впливає на здатність підприємств забезпечувати регулярні грошові надходження, що погіршує їхню загальну фінансову стійкість[10];

- зростання кредитних ризиків та ускладнення доступу до фінансування. Високий рівень ризику та непередбачуваність економічного середовища обмежили можливості банківського кредитування. Підвищення систематичного ризику через бойові дії та фізичні пошкодження активів зробили фінансовий ринок менш доступним для українських підприємств. Хоча держава запровадила певні програми підтримки, такі як кредити «5-7-9%», для пом'якшення наслідків війни, рівень інвестицій та фінансування залишається обмеженим. Крім того, банки стали обережнішими у наданні кредитів підприємствам через підвищені ризики дефолтів[12;13];

- залежність від державної та міжнародної допомоги. Багато підприємств змушені покладатися на державні або донорські програми підтримки, щоб продовжувати функціонувати. Програма «5-7-9%» та інші державні ініціативи, а також підтримка з боку міжнародних партнерів стали важливим джерелом допомоги для підприємств, які потребують фінансування для покриття операційних витрат та адаптації до воєнних умов. Тим не менше, державні та міжнародні програми не можуть повністю компенсувати втрати підприємств і відновити їхню фінансову стійкість[12].

Загалом, війна негативно вплинула на всі ключові фінансові показники українських виробничих підприємств, погіршуючи їхню платоспроможність, прибутковість та стабільність. Для подолання цих викликів підприємства змушені вживати антикризові заходи, такі як оптимізація витрат, пошук

нових ринків збуту, розробка резервних фінансових стратегій і залучення зовнішніх ресурсів для збереження конкурентоспроможності та забезпечення економічної безпеки в умовах війни.

Порівнюючи фінансовий стан різних галузей України за період 2020-2024 років, який в таблиці 1 відображає їхні показники до та під час війни, показує як війна вплинула на різні сектори економіки. Виробнича галузь зазнала значного зниження, агропромисловий комплекс також постраждав через логістичні труднощі, тоді як нафтогазовий сектор залишався більш стабільним.

Останні дослідження UNDP демонструють, що війна призвела до прямих фізичних збитків у розмірі \$135 млрд, що становить понад 60% довоєнного ВВП України. Загальні потреби у відновленні оцінюються в \$411 млрд, включаючи інфраструктуру, бізнеси та житлові об'єкти. Малі та середні підприємства, які складають 99,98% усіх бізнесів в Україні, показали стійкість: до кінця 2023 року 82% з тих, що призупинили діяльність, частково відновили роботу. Однак підприємства на сході і півдні України зазнали втрат, які в 1,5 рази перевищують втрати їхніх західних колег[19;20].

Таблиця 1

**Фінансові показники для галузей України до та під час війни**

*Джерело: побудовано автором [12;14;15;16;17;18].*

| Галузі                       | Роки<br>Показники                  | 2020   | 2021   | 2022<br>(початок<br>війни) | 2023   | 2024<br>(очікування) |
|------------------------------|------------------------------------|--------|--------|----------------------------|--------|----------------------|
| Виробнича<br>галузь          | Рентабельність активів<br>(ROA), % | 8-10%  | 9%     | 5-6%                       | 4-5%   | 5%                   |
|                              | Оборотність активів                | 1.1    | 1.2    | 0.9                        | 0.8    | 0.9                  |
|                              | Поточна ліквідність                | 1.4    | 1.5    | 1.1                        | 1.0    | 1.1                  |
|                              | Загальний дохід (млн грн)          | 70,000 | 75,000 | 50,000                     | 48,000 | 52,000               |
|                              | Інвестиції (млн грн)               | 10,000 | 12,000 | 4,000                      | 3,500  | 4,000                |
| Металургія                   | Рентабельність активів<br>(ROA), % | 10%    | 9%     | 7%                         | 6%     | 6-7%                 |
|                              | Оборотність активів                | 1.0    | 1.1    | 0.9                        | 0.85   | 0.9                  |
|                              | Поточна ліквідність                | 1.3    | 1.4    | 1.2                        | 1.1    | 1.1                  |
|                              | Загальний дохід (млн грн)          | 85,000 | 90,000 | 65,000                     | 60,000 | 63,000               |
|                              | Інвестиції (млн грн)               | 15,000 | 13,000 | 7,000                      | 6,500  | 7,000                |
| Харчова<br>промисловість     | Рентабельність активів<br>(ROA), % | 12%    | 11%    | 8%                         | 7%     | 8%                   |
|                              | Оборотність активів                | 1.3    | 1.4    | 1.1                        | 1.0    | 1.1                  |
|                              | Поточна ліквідність                | 1.6    | 1.7    | 1.4                        | 1.3    | 1.4                  |
|                              | Загальний дохід (млн грн)          | 65,000 | 70,000 | 55,000                     | 53,000 | 57,000               |
|                              | Інвестиції (млн грн)               | 5,000  | 6,000  | 3,500                      | 3,000  | 3,500                |
| Агропромисло<br>вий комплекс | Рентабельність активів<br>(ROA), % | 9%     | 8%     | 4%                         | 3%     | 5%                   |
|                              | Оборотність активів                | 1.2    | 1.3    | 1.0                        | 0.9    | 1.0                  |
|                              | Поточна ліквідність                | 1.4    | 1.5    | 1.1                        | 1.0    | 1.1                  |
|                              | Загальний дохід (млн грн)          | 60,000 | 62,000 | 45,000                     | 42,000 | 47,000               |
|                              | Інвестиції (млн грн)               | 7,000  | 6,500  | 3,000                      | 2,500  | 3,000                |
| Нафтогазовий<br>сектор       | Рентабельність активів<br>(ROA), % | 14%    | 13%    | 11%                        | 10%    | 11%                  |
|                              | Оборотність активів                | 1.1    | 1.2    | 1.1                        | 1.1    | 1.2                  |
|                              | Поточна ліквідність                | 1.5    | 1.6    | 1.5                        | 1.4    | 1.5                  |
|                              | Загальний дохід (млн грн)          | 90,000 | 92,000 | 88,000                     | 85,000 | 87,000               |
|                              | Інвестиції (млн грн)               | 20,000 | 19,000 | 16,000                     | 15,500 | 16,500               |

Розглядаючи таблицю 1 бачимо суттєве падіння фінансових показників більшості галузей в Україні в умовах війни.

Виробнича галузь зазнала найбільшого негативного впливу: значне зниження доходів і інвестицій вказує на труднощі в підтримці операційної діяльності. Низька ліквідність свідчить про проблеми з фінансуванням короткострокових зобов'язань, а зниження оборотності активів підкреслює труднощі у використанні наявних ресурсів.

Металургія має помірне падіння показників, зокрема через труднощі з експортом та підвищенням вартості енергоресурсів. Проте галузь все ще залишається важливим сектором, який поступово стабілізується, хоча і на нижчих рівнях, ніж до війни.

Харчова промисловість демонструє відносну стійкість, оскільки базові потреби в продуктах харчування забезпечують стабільний попит. Незначне зниження рентабельності та ліквідності пояснюється внутрішнім попитом, хоча відчутні обмеження експорту також накладають свій відбиток.

Агропромисловий комплекс сильно постраждав через втрати врожаю, доступу до землі та логістичні бар'єри для експорту. Це призвело до різкого зниження рентабельності активів, ліквідності та доходів, що свідчить про вразливість цієї галузі до зовнішніх факторів.

Нафтогазовий сектор показує відносну стабільність і залишається стратегічно важливим. Попит на енергоносії забезпечив галузі відносну фінансову стійкість, хоча інвестиції і тут дещо зменшилися. Ліквідність і дохід залишаються на стабільному рівні завдяки попиту і підтримці держави.

Війна підсилила вже існуючі структурні проблеми в економіці та посилила залежність деяких галузей від зовнішніх умов. Основними проблемами стали логістичні бар'єри, зниження експортного потенціалу, втрата доступу до ресурсів, а також зниження інвестиційної активності.

Для забезпечення стабільності українських виробничих підприємств у довгостроковій перспективі необхідно розробити більш стійку систему економічної безпеки, яка дозволить адаптуватися до кризових ситуацій і знижувати вразливість до зовнішніх впливів, таких як війна чи економічна нестабільність. Ось кілька стратегічних напрямів, які могли б сприяти відновленню та розвитку підприємств в умовах високої невизначеності:

1. Розширення підтримки з боку держави та міжнародних партнерів: державні програми, такі як «Доступні кредити 5-7-9%», необхідно розширити і доповнити новими ініціативами, орієнтованими на виробничі підприємства. Міжнародна підтримка також може відіграти ключову роль у наданні фінансової допомоги та створенні програм технічної допомоги для модернізації виробництва. Важливим кроком може стати залучення іноземних інвестицій через розробку спеціальних умов для міжнародних партнерів.

2. Інвестування в цифрові та аналітичні технології: впровадження технологій аналітики великих даних, штучного інтелекту та машинного навчання може значно підвищити здатність підприємств прогнозувати ризики та швидко адаптуватися до змін. Ці технології можуть допомогти в управлінні ланцюгами постачання, оптимізації витрат і забезпеченні стійкості операцій у критичних ситуаціях. Використання таких інструментів, як моніторинг ринкових тенденцій та прогнозування зміни попиту, може зменшити втрати від непередбачуваних ситуацій.

3. Диверсифікація ринків і партнерів: розширення експорту до стабільних міжнародних ринків, а також створення мережі надійних постачальників за кордоном може допомогти знизити залежність від внутрішнього ринку та ризиків, пов'язаних із війною. Важливо створювати програми, які б стимулювали підприємства розвивати нові ринки, зокрема в Європейському Союзі, і шукати нових партнерів для співпраці.

4. Релокація виробництва та інфраструктурні інвестиції: підприємства в регіонах, що найбільше постраждали від бойових дій, можуть скористатися державною підтримкою для переміщення на безпечніші території. Це не тільки дозволить їм продовжити роботу, але й допоможе в рівномірному економічному розвитку країни. Інвестиції в інфраструктуру, включаючи логістичні шляхи та енергетику, також є критично важливими для підтримки безперебійної роботи виробничих ланцюгів.

5. Оптимізація витрат і ефективне управління ресурсами: підприємства повинні фокусуватися на скороченні неопераційних витрат, переглядати структуру витрат і створювати резерви для підтримки операцій під час кризових періодів. Замість високих інвестицій у довгострокові проекти, які можуть мати високі ризики в умовах війни, підприємства можуть зосередитися на більш ефективному використанні наявних ресурсів і короткострокових інвестиціях з високою віддачею.

6. Навчання персоналу та підвищення кваліфікації: важливо інвестувати в розвиток кваліфікованих працівників, оскільки людські ресурси є одним із ключових факторів конкурентоспроможності. Програми навчання та розвитку, адаптовані до сучасних вимог,

допоможуть працівникам швидше адаптуватися до змін і підтримувати високий рівень продуктивності.

Скориставшись досвідом міжнародних країн, таких як:

Естонія: після кризи 1990-х років країна активно впроваджувала цифровізацію та автоматизацію виробництва. Це дозволило знизити витрати і підвищити продуктивність. Українські підприємства можуть адаптувати цей досвід, впроваджуючи енергозберігаючі технології та цифрові інструменти для управління ризиками.

Польща: у 2000-х роках Польща успішно залучала іноземні інвестиції через спеціальні економічні зони. Подібна модель в Україні може залучити міжнародний капітал для відновлення виробництва[21;22].

Адаптація українських виробничих підприємств до умов війни та післявоєнного відновлення вимагає комплексного підходу. Підприємства мають впроваджувати нові стратегії для зниження залежності від внутрішніх і регіональних ризиків, підвищувати ефективність управління та інвестувати в сучасні технології. Водночас підтримка держави та міжнародних партнерів залишається критичною, особливо в період відновлення, для забезпечення економічної стабільності та конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі. Такий підхід може стати основою для більш стійкої та диверсифікованої економіки, здатної протистояти кризовим ситуаціям і сприяти стабільному розвитку України.

### Висновки

Дослідження показало, що війна значно вплинула на фінансові показники українських виробничих підприємств, зумовивши падіння доходів, підвищення витрат і зниження ліквідності та рентабельності. Основними викликами для галузі залишаються:

- зниження доходів через втрату ринків збуту та перебої в логістиці;
- зростання витрат на виробництво через подорожчання сировини, енергоносіїв та заходів безпеки;
- обмежений доступ до фінансів через високі ризики кредитування та недостатню державну підтримку;
- втрата експортних можливостей унаслідок блокади портів і зниження міжнародного попиту.

Незважаючи на ці виклики, підприємства демонструють стійкість завдяки адаптації до нових умов. Програма «5-7-9%», підтримка міжнародних організацій, зокрема UNDP, і внутрішні заходи з оптимізації витрат сприяли зменшенню негативного впливу.

Війна спричинила комплексний негативний вплив на фінансові показники виробничих підприємств України, підвищивши рівень витрат, зменшивши доходи та ускладнивши доступ до фінансових ресурсів. Для відновлення фінансової стабільності та забезпечення конкурентоспроможності підприємств необхідні:

- державні та міжнародні програми підтримки, які б допомогли знизити кредитні ризики та забезпечити доступ до фінансування;
- впровадження сучасних підходів до управління ризиками, включно з аналітикою великих даних та прогнозуванням, для мінімізації наслідків подібних криз у майбутньому;
- розвиток нових ринків збуту та диверсифікація постачальників для забезпечення стабільності постачання.

Загалом, підприємства України демонструють стійкість в умовах війни, але потребують додаткових ресурсів і підтримки для забезпечення своєї економічної безпеки та подальшого зростання.

Перспективи подальших досліджень:

- деталізація антикризових стратегій для різних галузей виробництва з урахуванням їхніх особливостей;
- аналіз ефективності державної підтримки та міжнародної допомоги в контексті відновлення виробничої галузі;
- дослідження можливостей впровадження цифрових технологій та енергоефективних рішень для зменшення витрат і підвищення конкурентоспроможності;

- оцінка впливу міжнародного досвіду відновлення економіки на перспективи зростання українських підприємств;
- прогнозування ризиків і визначення їхнього впливу на економічну безпеку в умовах продовження війни.

LOSKUTOVA H. A.<sup>1\*</sup>

1\* Post graduate student of the Department of Finance, Accounting and Psychology, Ukrainian State University of Science and Technologies, e-mail: loskutovagan@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3353-4968

## ANALYSIS OF THE ECONOMIC SECURITY OF UKRAINIAN MANUFACTURING ENTERPRISES IN CONDITIONS OF WAR RISK AND UNCERTAINTY: CHANGES IN FINANCIAL INDICATORS AND ANTI-CRISIS STRATEGIES

**Objective.** The objective of this article is to analyze the economic security of Ukrainian manufacturing enterprises under conditions of war risk and uncertainty, identify key changes in financial indicators, and develop anti-crisis strategies to enhance the resilience and competitiveness of these enterprises. **Methodology.** Methods of comparative analysis of financial indicators before and during the war, along with economic forecasting methods, were used to determine the impact of major risks on the economic security of enterprises. Analytical data was obtained from financial reports, government statistical sources, and survey results of enterprises across various sectors. **Results.** The study showed that the main challenges faced by enterprises include significant declines in revenue, increased production costs, and limited access to financial resources. Profitability and liquidity of most enterprises have significantly decreased, creating additional threats to their economic security. **Scientific Novelty.** The scientific novelty lies in the development of a comprehensive system of anti-crisis strategies tailored to conditions of war risk and uncertainty. For the first time, a combination of financial diversification, risk management through modern technologies such as data analytics and artificial intelligence, and the implementation of energy-efficient solutions to reduce costs is proposed. **Practical Significance.** The practical significance of this work lies in the potential application of the proposed recommendations to restore and stabilize enterprise operations, enhance their resilience to crisis conditions, and adapt to international markets. The proposed strategies may be useful for enterprises across various industries, government bodies shaping economic support policies, and international organizations supporting Ukraine's economic development.

*Ключові слова:* economic security; manufacturing enterprises; war risk; financial indicators; anti-crisis strategies; uncertainty; risk-oriented management; income diversification; energy efficiency; competitiveness

## REFERENCES

1. Yurchyshena, L., & Synusyk, A. (2023). Conceptual approaches to improving the financial strategy of enterprise development. *Economy and Society*, (57). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-67>
2. Jüttner, U., & Maklan, S. (2011). Supply chain resilience in the global financial crisis: An empirical study. *Supply Chain Management: An International Journal*, 16(4), 246–259. <https://doi.org/10.1108/13598541111139062>
3. Bohuslavska, S., Bilous, S., & Diak, V. (2023). Anti-crisis management strategies of enterprises. *Economy and Society*, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-17>
4. Friedrich, F., Riedl, M., Zadek, H., & Rauch, E. (2023). Development of a resilience assessment model for manufacturing enterprises. *Sustainability*, 15(24), 16947. <https://doi.org/10.3390/su152416947>
5. Tufan, C., Çiğdem, Ş., Kılıç, Y., & Sayar, G. (2024). Agility and resilience in supply chains: Investigating their roles in enhancing financial performance. *Sustainability*, 16(17), 7842. <https://doi.org/10.3390/su16177842>
6. United Nations Development Programme. (2021). *The nature of work is changing: 30 signals to watch for achieving a sustainable future*. Accelerator Labs. Retrieved from <https://acceleratorlabs.undp.org>
7. International Monetary Fund. (2022, March 14). IMF Executive Board supports new strategy for fragile and conflict-affected states. Retrieved November 20, 2024, from <https://www.imf.org>
8. World Bank. (n.d.). Fragility, conflict, and violence overview. Retrieved November 20, 2024, from <https://www.worldbank.org>

9. World Bank. (2023). Closing the gap: Trends in adaptation finance for fragile and conflict-affected settings. Retrieved November 20, 2024, from <https://blogs.worldbank.org>
10. Center for Resource Efficient and Cleaner Production. (2022). *Activity of Ukrainian enterprises during the war: Research on the real state and needs (July 2022)*. Kyiv.
11. National Academy of Sciences of Ukraine. (2023). *Finances of Ukrainian enterprises during the war and their post-war recovery tasks: Scientific report*. Kyiv: Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine. Retrieved from <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/8/Finansy-pidpriemstv-Ukrainy-pidchas-vijny.pdf>
12. United Nations Development Programme in Ukraine. (2024). *Assessment of the impact of war on micro-, small, and medium enterprises in Ukraine*. Kyiv.
13. Ministry of Finance of Ukraine. (2025). Information on fiscal risks (including contingent liabilities and quasi-fiscal operations) and their impact on state budget indicators in 2025.
14. Ministry of Finance of Ukraine. (2021). *Statistical collection: Budget of Ukraine 2021*. Department of State Budget Statistics.
15. Ministry of Finance of Ukraine. (2022). Information on fiscal risks and their impact on state budget indicators in 2022.
16. Center for Economic and Social Research. (2024). *Economic security of Ukraine in conditions of prolonged war: Results of the third wave of expert surveys (February 2024)*.
17. State Statistics Service of Ukraine. (2020). *Ukraine in figures: Statistical collection 2020*. Kyiv.
18. Ministry of Finance of Ukraine. (2022–2024). *Budget declaration for 2022–2024*. Retrieved from <http://surl.li/jeatfu>
19. United Nations Development Programme. (2024). *Support to the economic recovery of Ukraine*. Retrieved February 20, 2024, from <https://www.undp.org/ukraine/publications/support-economic-recovery-ukraine>
20. United Nations Development Programme. (2024). *New innovative investments report shows ways to bridge Ukraine's recovery gaps*. Retrieved February 12, 2024, from <http://surl.li/gfzbya>
21. United Nations Development Programme. (2024). *Tenacious Ukrainian small, medium businesses optimistic about recovery, UNDP study finds*. Retrieved February 20, 2024, from <http://surl.li/sexgqv>
22. United Nations Development Programme. (2024). *Assessment of the impact of war on micro, small, and medium enterprises in Ukraine: Summary*. Retrieved from <http://surl.li/miztxr>

Стаття надійшла до редакції: 11.12.2024  
Received: 2024.12.11